

Hus i Fæste for 1,400 Kr. Da Godsejeren saa dette Hus, sagde han: „Det er jo et dejligt Hus, det er godt bygget og har en dejlig Have, det skal virkelig koste 1,600 Kr.“ Saa gik han altsaa fra sit Ord, og Sønnen maatte betale for, hvad Faderen havde fremskaffet.

Jeg skal endvidere tillade mig at nævne en anden Vilkaarlighed. Jeg har læst et Fæstebrev her fra Sjælland, hvori der findes følgende Bestemmelse: „Dersom ved kommende Skattelove det Beløb, som træder i Stedet for de hidtil af nærværende Fæstested erlagte Skatter, bliver større, udreder Fæsteren Forhøjelsen; bliver den mindre, udreder Fæsteren Forskellen som hidtil“. Fæsteren udreder saaledes Gammel-, Land- og Ligningsskat, der aarlig beløber sig til 139 Kr. 84 Ø., ligesom Ejendoms-skylden, der for Tiden er 46 Kr. 20 Ø., men den sidstes Beløb fradrages i den førstes. Bliver Ejendomsskylden større end Gammel-, Land- og Ligningsskatten, udreder Fæsteren Forhøjelsen. Desuden svarer Fæsteren ligesom andre Mennesker, der eje noget, Formue- og Indkomstskat til Staten. Saaledes have altsaa visse Fæstebønder faaet forhøjet Skat ved de ny Skattelove, medens mange Landboere have faaet formindsket Skat. Det har dog vistnok aldrig været Lovgivningsmagtens Mening, at Gammel-, Land- og Ligningsskatten vedblivende skulde kunne opkræves. Desuden er der at bemærke, at denne Forhøjelse ikke kommer Staten til gode, men gaar i Godsbesidderens Kasse. Jeg vil nu tillade mig at anmode den højtærede Finansminister om at faa dette Forhold undersøgt. Jeg tvivler nemlig noget om, at det kan være lovligt at indføre i et Fæstebrev, at Fæsteren vedblivende skal svare en Skat, som er ophævet ved Lov.

Den største Ulempe ved Fæstevæsenet er dog den, at det staaar som en absolut Hindring for Samfundsforholdenes fri Udvikling. For at vise dette maa jeg tage Folketællingslisterne til Hjælp. Ved Folketællingen 1801 var der paa Wedellsborg Gods nøjagtig 4,000 Mennesker, og ved Folketællingen Aar 1906 var der 4,567. Denne Forøgelse fremkommer ved, at i nogle af de Sogne, der høre under Godset, er der Selveje. I Tanderup Sogn ved Assens er der kun 7 Mennesker mere, end der var i 1801. I Føns Sogn under samme Gods var der 3 færre, og paa den lille Ø Baagø ved Assens er der 74 færre end i 1801. Til Sammenligning har jeg taget 7 Sogne i det vestlige Fyn, hvor der

er Selveje, og hvor der ikke er Stationsbyer, nemlig Fjelsted, Harndrup, Brendrup, Indslev, Asperup, Roerslev og Kauslunde. Der var der ved Folketællingen 1801 4,086 Mennesker, altsaa omtrent det samme Antal som paa Wedellsborg Gods, medens der ved Folketællingen i 1906 var 7,550. Det viste sig altsaa, at paa Fæstegods paa Wedellsborg er der omtrent det samme Antal Mennesker som for 100 Aar siden, hvorimod Folkemængden i Selvejer-sognene omtrent har fordoblet sig.

Og regner man efter Hartkorn, komme vi til et lignende Resultat. Paa Wedellsborg Gods bor der omtrent 2 Mennesker pr. Tønde Hartkorn, medens der, hvor der er Selveje, er stærkt op imod 4 Mennesker pr. Tønde Hartkorn. Saa enten vi tage det paa den ene Led eller paa den anden, viser det sig, at der kan leve dobbelt saa mange Mennesker paa Selvejerjord. Derfor, det gentager jeg, staaar Fæstevæsenet som en absolut Hindring for Samfundsforholdenes fri Udvikling.

Jeg skal pege paa et andet Forhold, hvor det uheldige ved Fæstevæsenet ogsaa kommer til Syne. Jeg kunde paavise forskellige Steder, hvor der var naturlige Betingelser for Opvæksten af en Stationsby, men hvor dette ikke sker, fordi Jernbanen gaar igennem Fæstegods, og Godsbesidderen ikke vil sælge Jord til Byggegrunde. Heller ikke Statshuse kan der jo oprettes paa Fæstegods, naar der ikke er Jord at faa til Købs.

Der har før været skrevet om os Bønder i Aviserne, at vi nedstamme fra Fortidens Trælle, og der kan maaske være noget sandt deri. Jeg er ikke aldeles vis paa, at Trælleaanden, som har hvilet over vore Forfædre i Aarhundreder, er aldeles uddød. Den giver sig til Kende endnu, om end i det smaa, derved, at naar man taler med Fæsterne enkeltvis, har jeg endnu aldrig truffet en eneste, som ikke gerne vilde være Selvejer, naar det kunde ske paa rimelige Vilkaar. Men desuagtet er der nu Fæstere, som ikke ville være med til at lægge Navn til, naar det gælder om en offentlig Opræden og om at være sit Navn bekendt.

Jeg tror at turde sige, at det fra alle Sider erkendes, at Fæste er en forældet Brugsform. Der tales jo nu om Stunder ogsaa om en anden Form for Fæste, enten Stats- eller Kommunefæste. Jeg skal ikke komme ind paa at drøfte dette Spørgsmaal. Jeg vil kun dertil sige, at jeg tror, at det vilde møde saa store praktiske